Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 18 października 2017 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Polityka społeczna – Dyrektywa 76/207/EWG – Równość traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie zatrudnienia i pracy – Dyskryminacja ze względu na płeć – Konkurs wstępny do szkoły policyjnej państwa członkowskiego – Uregulowanie tego państwa członkowskiego nakładające na wszystkich kandydatów ubiegających się o dopuszczenie do tego konkursu wymóg minimalnego wzrostu

W sprawie C-409/16

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Symvoulio tis Epikrateias (radę stanu, Grecja) postanowieniem z dnia 15 lipca 2016 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 22 lipca 2016 r., w postępowaniu:

Ypourgos Esoterikon,

Ypourgos Ethnikis paideias kai Thriskevmaton

przeciwko

Marii-Eleni Kalliri,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: R. Silva de Lapuerta (sprawozdawca), prezes izby, C.G. Fernlund, J.C. Bonichot, S. Rodin i E. Regan, sędziowie,

rzecznik generalny: P. Mengozzi,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi przedstawione:

– w imieniu M.E. Kalliri przez P. Aggelakisa, dikigoros,

– w imieniu rządu greckiego przez K. Georgiadisa, D. Katopodisa i E. Zisi, działających w charakterze pełnomocników,

– w imieniu Komisji Europejskiej przez M. Patakię i C. Valero, działające w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: grecki.

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni dyrektywy Rady 76/207/EWG z dnia 9 lutego 1976 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansu zawodowego oraz warunków pracy (Dz.U. 1976, L 39, s. 40 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 5, t. 1, s. 187), zmienionej dyrektywą 2002/73/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 września 2002 r. (Dz.U. 2002, L 269, s. 15 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 5, t. 4, s. 255, zwanej dalej „dyrektywą 76/207"), a także dyrektywy 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy (Dz.U. 2006, L 204, s. 23).

2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu między Ypourgos Esoterikon (ministrem spraw wewnętrznych, Grecja) i Ypourgos Ethnikis paideias kai Thriskevmaton (ministrem ds. edukacji narodowej i wyznań, Grecja) a Marią-Eleni Kalliri dotyczącego wniesionej przez nią skargi o stwierdzenie nieważności aktów administracyjnych przyjętych na podstawie uregulowania krajowego uzależniającego dopuszczenie kandydatów do konkursu wstępnego do greckiej szkoły policyjnej od spełnienia wymogu minimalnego wzrostu.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Artykuł 1 ust. 1 dyrektywy 76/207 stanowi:

„Niniejsza dyrektywa stawia sobie za cel wprowadzenie w życie w państwach członkowskich zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie dostępu do zatrudnienia, w tym awansu i kształcenia zawodowego, jak również warunków pracy oraz, w sytuacjach przewidzianych w ust. 2, zabezpieczenia społecznego. Zasadę tę określa się dalej jako »zasadę równego traktowania«".

4 Artykuł 2 tej dyrektywy stanowi:

„1. Do celów następujących postanowień zasada równego traktowania oznacza brak jakiejkolwiek bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji ze względu na płeć, przez odniesienie w szczególności do stanu cywilnego lub rodzinnego.

2. Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

– dyskryminacja bezpośrednia: sytuacja, w której dana osoba traktowana jest mniej korzystnie ze względu na płeć niż jest, była lub byłaby traktowana inna osoba w porównywalnej sytuacji,

– dyskryminacja pośrednia; sytuacja, w której z pozoru neutralny przepis, kryterium lub praktyka stawiałaby osoby danej płci w szczególnie niekorzystnym położeniu w porównaniu do osób innej płci, chyba że dany przepis, kryterium lub praktyka są obiektywnie uzasadnione usankcjonowanym prawnie celem, a środki osiągania [dla osiągnięcia] tego celu są właściwe i niezbędne,

[…]".

5 Artykuł 3 ust. 1 wspomnianej dyrektywy stanowi:

„Stosowanie zasady równego traktowania oznacza, że nie może istnieć żadna bezpośrednia ani pośrednia dyskryminacja ze względu na płeć w sektorze prywatnym ani publicznym, włączając instytucje publiczne, w odniesieniu do:

a) warunków dostępu do zatrudnienia, do pracy na własny rachunek oraz uprawiania zawodu, włączając również kryteria selekcji i warunków rekrutacji, niezależnie od rodzaju działalności i na wszystkich szczeblach hierarchii zawodowej, włącznie z awansem zawodowym;

[…]”.

Prawo greckie

6 Zgodnie z art. 1 ust. 2 lit. a) ustawy nr 2226/1994 dotyczącej kształcenia i doskonalenia w szkołach akademii policyjnej i w wydziale urzędników niższego szczebla akademii pożarniczej oraz dopuszczenia do nich (FEK A’ 122), zmienionym przez art. 12 ust. 1 ustawy nr 2713/1999 (FEK A’ 89), następnie przez art. 20 ustawy nr 3103/2003 (FEK A’ 23), do szkół tych przyjmuje się mężczyzn i kobiety. Na mocy tego przepisu wymogi mające zastosowanie do kandydatów i egzaminów wstępnych są wspólne dla obydwu płci.

7 Artykuł 2 ust. 1 lit. f) dekretu prezydenckiego nr 4/1995 dotyczący dopuszczenia do szkół urzędników i funkcjonariuszy policji poprzez system ogólnych egzaminów (FEK A’ 1), zmieniony przez art. 1 ust. 1 dekretu prezydenckiego nr 90/2003 (FEK A’ 82), stanowi, że kandydaci cywilni, mężczyźni i kobiety, do szkół urzędników i funkcjonariuszy akademii policyjnej powinni mierzyć przynajmniej 1,70 m, bez obuwia.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

8 Zgodnie z przepisami dekretu prezydenckiego nr 4/1995, zmienionymi przepisami dekretu prezydenckiego nr 90/2003, w decyzji szefa policji greckiej opublikowano ogłoszenie o konkursie dotyczącym naboru w roku akademickim 2007–2008 do szkół urzędników i funkcjonariuszy policji greckiej.

9 Na mocy przepisu II.6 tego ogłoszenia o konkursie kandydaci powinni mierzyć przynajmniej 1,70 m, bez obuwia.

10 Maria-Eleni Kalliri złożyła wniosek o dopuszczenie do wspomnianego konkursu, wraz z wymaganymi dokumentami, skierowany do komisariatu policji we Vrachati (Grecja), który zwrócił jej te dokumenty ze względu na to, że nie ma ona minimalnego wzrostu 1,70 m wymaganego zgodnie z art. 2 ust. 1 lit. f) dekretu prezydenckiego nr 4/1995, zmienionego art. 1 ust. 1 dekretu prezydenckiego nr 90/2003, ponieważ mierzy jedynie 1,68 m.

11 Na podstawie aktu w sprawie zwrotu przyjętego przez komisariat policji we Vrachati organy administracji odmówiły dopuszczenia M.E. Kalliri do udziału we wspomnianym konkursie.

12 Maria-Eleni Kalliri zaskarżyła tę odmowę przed Dioikitiko Efeteio Athinon (apelacyjnym sądem administracyjnym w Atenach, Grecja), który uwzględnił tę skargę, orzekając, że art. 2 ust. 1 lit. f) dekretu prezydenckiego nr 4/1995, zmieniony art. 1 ust. 1 dekretu prezydenckiego nr 90/2003, jest niezgodny z konstytucyjną zasadą równości płci, a także stwierdził nieważność tych przepisów.

13 Minister spraw wewnętrznych i minister ds. edukacji narodowej i wyznań zaskarżyli powyższe orzeczenie Dioikitiko Efeteio Athinon (apelacyjnego sądu administracyjnego w Atenach) przed sądem odsyłającym.

14 W tych okolicznościach Symvoulio tis Epikrateias (rada stanu, Grecja) postanowiła zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 1 ust. 1 dekretu prezydenckiego nr 90/2003, który zmienił art. 2 ust. 1 dekretu prezydenckiego nr 4/1995, zgodnie z którym kandydaci cywilni do szkół dla urzędników i funkcjonariuszy policji akademii policyjnej muszą, obok innych warunków, »posiadać wzrost (mężczyźni i kobiety) co najmniej 1 metr i 70 centymetrów«, jest zgodny z przepisami dyrektyw 76/207, 2002/73 i 2006/54, które zakazują wszelkiej pośredniej dyskryminacji ze względu na płeć w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansu zawodowego i warunków pracy w sektorze publicznym (chyba że takie faktycznie zróżnicowane traktowanie jest spowodowane czynnikami obiektywnie uzasadnionymi i niezwiązanymi z jakąkolwiek dyskryminacją ze względu na płeć oraz nie wykracza ponad to, co jest właściwe i niezbędne dla osiągnięcia celu realizowanego za pomocą danego środka)?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

15 Poprzez zadane pytanie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy przepisy dyrektyw 76/207 i 2006/54 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego, takiemu jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, uzależniającemu dopuszczenie kandydatów do konkursu wstępnego do szkoły policyjnej tego państwa członkowskiego – bez względu na ich płeć – od wymogu minimalnego wzrostu 1,70 m.

16 Przede wszystkim należy rozpatrzyć, czy rozpatrywany w postępowaniu głównym spór jest objęty zakresem stosowania tych przepisów.

17 W tym względzie należy wskazać, że spór ten dotyczy aktów administracyjnych przyjętych w 2007 r. w następstwie przedłożenia przez M.E. Kalliri wniosku o dopuszczenie do konkursu wstępnego do szkół urzędników i funkcjonariuszy policji greckiej w roku akademickim 2007–2008.

18 Zgodnie z art. 33 akapit pierwszy dyrektywy 2006/54 termin jej transpozycji upłynął w dniu 15 sierpnia 2008 r.

19 Ponadto na mocy art. 34 ust. 1 tej dyrektywy dyrektywa 76/207 została uchylona ze skutkiem od dnia 15 sierpnia 2009 r.

20 A zatem przepisami mającymi zastosowanie ratione temporis do okoliczności faktycznych rozpatrywanego w postępowaniu głównym sporu nie są przepisy dyrektywy 2006/54, lecz przepisy dyrektywy 76/207.

21 Zgodnie z art. 1 ust. 1 dyrektywy 76/207 stawia ona sobie za cel wprowadzenie w życie w państwach członkowskich zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie dostępu do zatrudnienia, w tym awansu i kształcenia zawodowego.

22 Artykuł 3 ust. 1 lit. a) wspomnianej dyrektywy zakazuje wszelkiej bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji ze względu na płeć w sektorze prywatnym lub publicznym, włączając instytucje publiczne, w odniesieniu do warunków dostępu do zatrudnienia, do pracy na własny rachunek oraz uprawiania zawodu, włączając również kryteria selekcji i warunki rekrutacji.

23 Z powyższego wynika, że dyrektywa 76/207 ma zastosowanie do osób poszukujących pracy, włączając w to również kryteria selekcji i warunki rekrutacji odnoszące się do tej pracy (zob. analogicznie wyrok z dnia 28 lipca 2016 r., Kratzer, C-423/15, EU:C:2016:604, pkt 34).

24 Sytuacja taka ma miejsce w wypadku osoby, która – podobnie jak M.E. Kalliri – kandyduje w celu uczestnictwa w konkursie wstępnym do szkoły policji państwa członkowskiego.

25 Przewidując zaś, że osoby mierzące poniżej 1,70 m nie są dopuszczane do konkursu wstępnego do greckiej szkoły policyjnej, rozpatrywane w postępowaniu głównym uregulowanie wywiera wpływ na warunki rekrutacji tych pracowników i powinno zatem zostać uznane za ustanawiające reguły w zakresie dostępu do zatrudnienia w sektorze publicznym w rozumieniu art. 3 ust. 1 lit. a) dyrektywy 76/207 (zob. analogicznie wyroki: z dnia 13 listopada 2014 r., Vital Pérez, C-416/13, EU:C:2014:2371, pkt 30; z dnia 15 listopada 2016 r., Salaberria Sorondo, C-258/15, EU:C:2016:873, pkt 25).

26 Z powyższego wynika, że rozpatrywany przez sąd odsyłający spór jest objęty przedmiotowym zakresem stosowania dyrektywy 76/207.

27 Należy zatem zbadać, czy rozpatrywane w postępowaniu głównym uregulowanie skutkuje dyskryminacją zakazaną na mocy tej dyrektywy.

28 W tym względzie należy stwierdzić, że uregulowanie to dotyczy w sposób identyczny – bez względu na ich płeć – osób kandydujących w konkursie wstępnym do szkoły policyjnej.

29 W konsekwencji wspomniane uregulowanie nie skutkuje dyskryminacją bezpośrednią w rozumieniu art. 2 ust. 2 tiret pierwsze dyrektywy 76/207.

30 W tym kontekście takie uregulowanie może skutkować dyskryminacją pośrednią w rozumieniu art. 2 ust. 2 tiret drugie.

31 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału pośrednia dyskryminacja ma miejsce wówczas, gdy stosowanie przepisu krajowego – choćby sformułowanego w sposób neutralny – faktycznie działa na niekorzyść znacznie większej liczby kobiet niż mężczyzn (zob. w szczególności wyroki: z dnia 2 października 1997 r., Kording, C-100/95, EU:C:1997:453, pkt 16; z dnia 20 czerwca 2013 r., Rieżniece, C-7/12, EU:C:2013:410, pkt 39).

32 W niniejszym wypadku sąd odsyłający sam stwierdził w postanowieniu, że znacznie większa liczba kobiet niż mężczyzn mierzy poniżej 1,70 m, w związku z czym zgodnie z tym uregulowaniem kobiety są wyraźnie traktowane niekorzystniej niż mężczyźni w odniesieniu do dopuszczenia do konkursu wstępnego do szkół urzędników i funkcjonariuszy policji greckiej. Z powyższego wynika, że rozpatrywane w postępowaniu głównym uregulowanie skutkuje dyskryminacją pośrednią.

33 Jednakże z art. 2 ust. 2 tiret drugie dyrektywy 76/207 wynika, że takie uregulowanie nie skutkuje dyskryminacją pośrednią zakazaną na mocy tej dyrektywy, gdy jest obiektywnie uzasadnione usankcjonowanym prawnie celem, a środki dla osiągnięcia tego celu są właściwe i niezbędne.

34 O ile do sądu odsyłającego należy ustalenie, czy takie uzasadnienie występuje, o tyle Trybunał – do którego zwrócono się o udzielenie sądowi krajowemu użytecznej odpowiedzi – jest jednak właściwy do przedstawienia wskazówek, aby umożliwić temu sądowi wydanie orzeczenia (zob. podobnie wyrok z dnia 10 marca 2005 r., Nikoloudi, C-196/02, EU:C:2005:141, pkt 48, 49).

35 W niniejszym wypadku rząd grecki twierdzi, że rozpatrywane w postępowaniu głównym uregulowanie ma na celu umożliwienie skutecznego wykonywania zadań przez policję grecką oraz że posiadanie określonych szczególnych cech fizycznych, takich jak minimalny wzrost, stanowi niezbędny i odpowiedni warunek osiągnięcia tego celu.

36 Należy przypomnieć, że Trybunał orzekł już, iż dążenie do zapewnienia zdolności operacyjnej i prawidłowego funkcjonowania służb stanowi zgodny z prawem cel [zob. w odniesieniu do art. 4 ust. 1 dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz.U. 2000, L 303, s. 16 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 5, t. 4, s. 79), której struktura, przepisy i cel są w szerokiej mierze porównywalne ze strukturą, przepisami i celem dyrektywy 76/207, wyroki: z dnia 13 listopada 2014 r., Vital Pérez, C-416/13, EU:C:2014:2371, pkt 44; z dnia 15 listopada 2016 r., Salaberria Sorondo, C-258/15, EU:C:2016:873, pkt 38].

37 W tym kontekście należy rozpatrzyć, czy wymóg minimalnego wzrostu taki jak określony w uregulowaniu rozpatrywanym w postępowaniu głównym jest właściwy dla zapewnienia realizacji zamierzonego w tym uregulowaniu celu oraz nie wykracza poza to, co jest niezbędne dla osiągnięcia tego celu.

38 W tym względzie, o ile jest prawdą, że wykonywanie funkcji policji związanych z ochroną osób i mienia, zatrzymaniami i nadzorem nad sprawcami czynów zabronionych oraz z prewencyjnymi patrolami może wymagać użycia siły fizycznej oraz szczególnych zdolności fizycznych, o tyle niektóre funkcje policji – takie jak pomoc udzielana obywatelom lub kontrola ruchu drogowego – nie wydają się wymagać istotnego zaangażowania fizycznego (zob. podobnie wyrok z dnia 13 listopada 2014 r., Vital Pérez, C-416/13, EU:C:2014:2371, pkt 39, 40).

39 Ponadto przy założeniu, że wszystkie zadania wykonywane przez policję grecką wymagają szczególnej sprawności fizycznej, nie wydaje się, aby taka sprawność była koniecznie związana z posiadaniem minimalnego wzrostu i aby osoby o niższym wzroście były jej naturalnie pozbawione.

40 W tym kontekście można w szczególności uwzględnić fakt, że do 2003 r. w greckim uregulowaniu wymagano – dla celów dopuszczenia do konkursu wstępnego do szkół urzędników i funkcjonariuszy policji greckiej – różnych wzrostów minimalnych dla mężczyzn i kobiet, ponieważ dla kobiet wymagany wzrost minimalny ustalono na 1,65 m, a w wypadku mężczyzn – na 1,70 m.

41 Przywołane przez M.E. Kalliri okoliczności, że w wypadku greckich sił zbrojnych, policji portowej i straży nadbrzeżnej wymaga się odmiennych wzrostów minimalnych w odniesieniu do mężczyzn i kobiet oraz że w odniesieniu do kobiet wymaga się minimalnego wzrostu 1,60 m, także wydają się być istotne.

42 W każdym wypadku cel zamierzony przez rozpatrywane w postępowaniu głównym uregulowanie mógłby zostać osiągnięty za pomocą mniej restrykcyjnych środków wobec osób płci żeńskiej, takich jak preselekcja kandydatów do konkursu wstępnego do szkół urzędników i funkcjonariuszy policji oparta na szczególnych testach umożliwiających zbadanie ich zdolności fizycznych.

43 Z powyższego wynika, że z zastrzeżeniem ustaleń, jakich dokona sąd odsyłający, wspomniane uregulowanie nie jest zasadne.

44 W tych okolicznościach na zadane pytanie należy udzielić następującej odpowiedzi: przepisy dyrektywy 76/207 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego, takiemu jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, uzależniającemu dopuszczenie kandydatów do konkursu wstępnego do szkoły policyjnej tego państwa członkowskiego – bez względu na ich płeć – od wymogu minimalnego wzrostu 1,70 m, gdy takie uregulowanie jest niekorzystne dla znacznie wyższej liczby osób płci żeńskiej w porównaniu z osobami płci męskiej i gdy wspomniane uregulowanie nie wydaje się być właściwe i niezbędne dla osiągnięcia zamierzonego przez nie zgodnego z prawem celu, co powinien ustalić sąd odsyłający.

W przedmiocie kosztów

45 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

Przepisy dyrektywy Rady 76/207/EWG z dnia 9 lutego 1976 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansu zawodowego oraz warunków pracy, zmienionej dyrektywą 2002/73/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 września 2002 r., należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego, takiemu jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, uzależniającemu dopuszczenie kandydatów do konkursu wstępnego do szkoły policyjnej tego państwa członkowskiego – bez względu na ich płeć – od wymogu minimalnego wzrostu 1,70 m, gdy takie uregulowanie jest niekorzystne dla znacznie wyższej liczby osób płci żeńskiej w porównaniu z osobami płci męskiej i gdy wspomniane uregulowanie nie wydaje się być właściwe i niezbędne dla osiągnięcia zamierzonego przez nie zgodnego z prawem celu, co powinien ustalić sąd odsyłający.

Podpisy